

показа и потребителя, не сохрaняема, обладает непостоянством качества, технология создания экскурсионной услуги и потребления разорваны во времени.

Экскурсионный потенциал состоит из:

потенциала статичных экскурсионных ресурсов (памятники природы, истории, культуры и рекреационные дороги),

потенциала динамичных экскурсионных ресурсов (трудовые ресурсы, материально - технические).

Экскурсионный потенциал возможно рассчитать с помощью предложенных формул (1–6).

При решении задач регионального управления необходимо использовать системный подход, который заключается в использование методологических подходов смежных отраслей и научных дисциплин.

Литература

1. Азар В.И. Экономика и организация туризма. Методологические вопросы / В.И. Азар.– М.: Экономика, 1972. – 184 с.
2. Олдак П.Г. Проблемы развития индустрии туризма / П.Г. Олдак. – Новосибирск, 1970. – 90 с.
3. Герцевич Н.А. Основы экскурсоведения / Н.А. Герцевич.– Минск: Университетское, 1988. - 157с.
4. Дьякова Р.А. Основы экскурсоведения / Р.А. Дьякова, Б.В. Емельянов.– М.: Просвещение, 1985. - 250 с.
5. Емельянов Б.В. Методика подготовки и проведения экскурсии/ Б.В. Емельянов.– М.: ЦРИБ Турист, 1980. – 96 с.
6. Емельянов Б.В. О дифференцированном подходе к экскурсионному обслуживанию/ Б.В. Емельянов.- М.: ЦРИБ Турист, 1974. – 120 с.
7. Емельянов Б.В. Методические советы организаторам экскурсий и путешествий/ Б.В. Емельянов. – М.: ЦРИБ Турист, 1983 – 120 с.
8. Емельянов Б.В. Основы экскурсоведения / Б.В. Емельянов.– М.: ЦРИБ Турист, 1984. – 80 с.
9. Карташевская И.Ф. Географические аспекты познавательного туризма. Рынок экскурсионных услуг/ И.Ф. Карташевская. – Симферополь: Издательство «Пирамида- Крым», 2000г.– 146с.
10. Санаторно-курортне лікування. Організований відпочинок та туризм в АР Крим. Держкомстат України. Головне управління статистики в Автономній республіці Крим.– 2007/2008р. Статистичний збірник, 2009р.– 159с.
11. Ожегов С.И. Словарь русского языка/ С.И. Ожегов.–М.1995.–750с.

336.717.61

*Лазенко І.М., к.е.н., професор,
Землячова О.А., викладач,
Кримського економічного інституту ДВНЗ
„Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана”*

СПІЛЬНИЙ КРЕДИТ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Україна після завоювання своєї державної незалежності успадкувала від радянських часів глибоку житлову кризу, яка полягає в тому, що сотні тисяч сімей не забезпечені житлом, а в переважній більшості сімей воно не відповідає сучасним вимогам. Тому, коли банки почали надавати населенню іпотечні кредити, житлове будівництво почало здійснюватися швидкими темпами. Проте незадоволення за цих умов попиту на нове житло через недостатні потужності будівельної індустрії та спекулятивні операції з земельними ділянками під будівництво житлових будинків призвело до різкого зростання цін на житло, які стали навіть вищими від цін на нього в економічно розвинених країнах. Однак світова фінансова криза, яка розпочалася у 2007 році у США, власне, через необачне іпотечне кредитування житлового будівництва, досить швидко перекинулася на весь глобалізований світ, не обминувши й Україну. Звичайно, ця криза дуже негативно вплинула на виконання Концепції Загальнодержавної програми забезпечення житлом громадян на 2009 – 2010 роки, реалізація якої практично й не розпочалася.

Метою статті є вивчення спільного кредиту та можливостей його застосування в Україні.

Під час фінансової кризи банківські кредити на придбання житла значно подорожчали, та й навіть дорогі кредити комерційні банки майже не надають. Адаже в них зараз є великі проблеми з погашенням раніше наданих (переважно в іноземній валюті) іпотечних кредитів, які вчасно не повертаються. Окрім того, внаслідок банківської паніки в Україні восени 2008 року, започаткованої з вини колишнього керівництва Промінвестбанку, населенням, що є найбільшим постачальником

банківських ресурсів, з банків вилучені десятки мільярдів гривень вкладів, які через недовіру до банківської системи України дуже повільно повертаються до неї, а ті що повертаються, то переважно вкладаються в банки з іноземним капіталом, ніж у функціонуючі на вітчизняному капіталі. І то населення це робить в основному через дефіцит інших альтернативних можливостей збереження своїх заощаджень.

Через падіння купівельної спроможності населення й неможливість отримання доступного кредиту зменшився попит та знизилася ціна на житло. Внаслідок цього темпи житлового будівництва впали. Але нормалізація банківської діяльності все ж таки відбудеться тоді, коли відновиться нормальний процес вкладення населенням своїх заощаджень в комерційні банки. Тому вирішення проблеми відродження довіри до банків є дуже актуальним завданням, яке стоїть перед владними структурами нашої Держави. Назва цієї статті не дозволяє детально зупинитися на шляхах її вирішення, але одну з пропозицій дозволимо собі висловити.

На наше переконання, у значній мірі це можна вирішити таким чином. На вклади населення в установи колишнього Ощадбанку СРСР, „заморожені” станом на 2 січня 1992 року, за весь минулий період слід нарахувати відсотки на рівні облікової ставки Національного банку України (попередньо знизивши її, що потягне за собою зниження процентних ставок комерційних банків за депозитами і кредитами, а значить, сприятиме соціально-економічному розвитку країни). До суми цих вкладів і відсотків на них потрібно додати індексовані, як це було передбачено законодавством, вклади в банки, зроблені у 1992—1994 роках, і загальну їх суму оформити облігаціями державної позики на строк не менший від 50 років. Погашення облігацій з відсотками на них потрібно розпочати тиражами не раніше, ніж через п’ять років, щоб дати можливість Уряду за цей час збалансувати державний бюджет. А головне – надати право власникам облігацій продавати їх, в тому числі й іноземним інвесторам. Це не повинно нікого лякати. Варто звернутися хоча б до досвіду міністра фінансів Російської імперії, а до цього – ректора Київського університету імені Святого Володимира М.Х Бунге, за якого державні облігації успішно емітувалися й на більш тривалі терміни. Окрім повернення довіри до банків і влади, вирішиться болюча соціальна проблема, поживається фондовий ринок, будуть створені умови для кращого розвитку економіки та й кошти населення на тривалій строк залишаться у розпорядженні банківської системи.

Правда, і зараз владні структури України намагаються якось поживити ринок житла й усю інвестиційну сферу. Але через падіння купівельної спроможності населення (воно в основному й призвело у квітні 2010 року навіть до падіння темпів інфляції – 99,7 % порівняно з березнем 2010 року) це поки що не дає позитивних результатів.

Але уже не раз і не в одній країні доведено, що саме розгортання житлового будівництва стає пусковим імпульсом для виходу економіки з кризового стану. Тому попри усі фінансові негаразди в країні, слабкий притік іноземних кредитів та інвестицій, потрібно активніше використовувати внутрішні резерви для фінансування та кредитування житлового будівництва й інших інвестиційних програм.

Вважаємо, що в якійсь мірі цьому може сприяти поєднання фінансових ресурсів комерційних банків та інших фінансових посередників (пенсійних фондів, страхових компаній, венчурних фондів, кредитних спілок тощо). Адже в Україні з ініціативи колишнього керівництва Національного банку України, фінансові посередники, окрім банків, не мають права займатися кредитуванням. Вони, окрім своєї основної діяльності, можуть зберігати свої вільні грошові кошти на депозитах в комерційних банках, тобто кредитувати банки. Звичайно, за вклади на депозитні рахунки банки сплачують їм нижчі відсотки, ніж вони б могли отримувати, коли б самі займалися кредитуванням суб’єктів господарювання (в тому числі й домогосподарств), як це було до 1993 року.

Відомо, що в багатьох країнах склалася практика, коли банки, котрі мають у своєму розпорядженні в основному „короткі гроші” клієнтів на їх поточних рахунках, займаються переважно короткостроковим кредитуванням, а не банківські фінансові посередники, які мають „довгі гроші”, здійснюють середньо- або довгострокове кредитування, що відповідає їх ресурсній базі. Адже ресурсами банків в значній мірі є найдешевші (але під час банківської паніки найнебезпечніші) кошти фізичних і юридичних осіб з терміном зберігання „до запитання”, тобто такі, що мають бути видані на першу вимогу клієнта.

Наприклад, з опублікованого балансу найбільшого з українських банків, заснованого на українському капіталі, ПриватБанку на кінець 31 грудня 2010 року видно, що із загальної суми зобов’язань, що склала 101,6 млрд грн., кошти фізичних і юридичних осіб з терміном зберігання „до запитання” (на вимогу) становили 19,4 млрд грн., або 19,1 %. Але ж і строкові вклади, як правило,

розміщуються на депозити і вклади в цьому банку на строк до одного року, тобто, по суті, є „короткими грошима”. Така ж ситуація з ресурсами й у решті банків.

Зовсім інша ситуація, наприклад, у приватних пенсійних фондів. Пенсійні внески фізичні особи сплачують впродовж усього трудового життя, а пенсію з цих фондів отримують аж через кілька десятків років. Тому пенсійні фонди мають у своєму розпорядженні „довгі гроші”. Такими ж ресурсами розпоряджаються й інші фінансові посередники. Використати ці кошти на довгострокові кредитні вкладення капітального характеру (у житлове будівництво, сільське господарство, інші галузі економіки) можна двома шляхами.

По-перше, можна зняти заборону на проведення небанківськими фінансовими посередниками операцій з кредитування фізичних і юридичних осіб. І це було б правильно. Проте слід врахувати й те, що такі фінансові посередники не мають відповідного досвіду і можливостей здійснення кредитних операцій. Вони є у банків, які мають можливість через потоки грошей по рахунках клієнтів щоденно спостерігати за станом справ у позичальника – юридичної особи та забезпечені кваліфікованим персоналом кредитників.

До чого може призвести виконання кредитних операцій небанківськими фінансовими посередниками (а залучають вони в основному кошти населення), досить пригадати, що сталося з Державним інноваційним фондом, кошти якого у своїй більшій частці були або злочинно розкрадені, або через неграмотність його працівників були розбазарені. Так, Київське обласне відділення Держіннофонду очолювали колишні профспілкові функціонери, а проведення операцій з кредитування тут очолював колишній повар.

Іншим, але не менш вражаючим і цілком свіжим прикладом можуть бути кредитні спілки, багато з яких ошукали тисячі своїх вкладників (переважно пенсіонерів) на досить великі суми. Тільки внаслідок злочинної діяльності керівництва Кредитної спілки „Український фінансовий союз”, заснованої у 2005 році для обслуговування своїх інтересів Асоціацією професіональних видів єдиноборств, за потурання колишніх чиновників із Держфінпослуг та бездіяльності правоохоронних органів і недосконалого законодавства розкрадено понад 110 млн грн. грошових коштів членів цієї спілки.

Тому, на нашу думку, кредитуванням мають займатися професіонали, а ними все ж таки є банківські працівники. Та й контроль за діяльністю банків у суспільстві дещо кращий, ніж за діяльністю інших фінансових посередників.

По-друге, в деяких країнах (наприклад, в США), як про це в одній із своїх публікацій повідомляла професор, доктор економічних наук С.В.Науменкова, застосовується так званий спільний кредит, коли його надають банк спільно з кредитною установою небанківського типу на досить тривалий термін. Це подібно до консорціумного кредитування, але й суттєво від нього відрізняється. Роль кредитного менеджера за договором між партнерами при цьому виконує банк, якому інший фінансовий посередник (страхова компанія, пенсійний фонд, венчурний фонд, кредитна спілка тощо) передає свої ресурси для здійснення кредитування. У цьому випадку обидва партнери отримують дохід за однаковими відсотковими ставками за період вкладання їх коштів в кредити. А він при цьому не однаковий, тому що в перші роки кошти, які сплачує позичальник в погашення заборгованості за позицію, спрямовуються банку, а після розрахунку з ним – фінансовому посереднику, який виступив спілником банку у кредитній операції.

Забезпеченням повернення заборгованості за позицією та процентами за користування нею має бути іпотека – житлова, промислова чи земельна, залежно від того, на яку ціль позика надається.

Таким чином, спільний кредит дозволить вирішити низку проблем:

поставити небанківських фінансових посередників у рівні умови з банками щодо отримання доходу на позичковий капітал, причому з меншим кредитним ризиком, аніж коли вони самі надають кредити;

прискорити вирішення житлової проблеми в країні з одночасним зменшенням тиску вільних коштів населення на ринок споживчих товарів і послуг, який призводить до росту темпів інфляції;

збільшити залучення кредиту на інвестиційні цілі в інші галузі реальної економіки, в тому числі для реалізації інноваційних проектів.

Застосування спільного кредитування не суперечить чинному законодавству, адже фінансові посередники і так мають право кредитувати банки (розміщувати свої кошти на депозити). Кредит позичальникові надається банком. А тому чинне законодавство не потребує зміни. Лише Національний банк України має дозволити комерційним банкам не враховувати отримані від небанківських фінансових посередників ресурси для спільного кредитування при розрахунку обов'язкових резервів.